

Pod hladinou

Na břehu zatopeného lomu, který byl kousek za vsí, potkala Fuchse.

Stejně jako ona se přišel vykoupat. Úzkou stezkou v mlázi se vyškrábali na vrcholek skály čnicí nad hladinou.

„Jako děti jsme sem chodili,“ prozradil jí Fuchs.

„Je tu hloubka?“

„Ano.“

Na borovici, jejíž větve přečnívaly přes okraj skály, visela hrazda ze dřeva a provazů. Klára se zadívala na Fuchse, který si houpačku zkoumavě prohlížel.

„Skočíte?“

Chvilí přemýšlel.

„Ano,“ řekl pak. „Skočíte-li se mnou.“

Zaváhala, ale nakonec se nechala přesvědčit. Fuchs odložil ručník a šaty a nerozhodně se dotkl dřevěné příčky ohlazené dětskýma rukama. Klára se náhle vyděla, lano mohlo být zpuchřelé, a kdo ví, co se nacházelo pod hladinou. Vztáhla po Fuchsovi ruku, on na ni však kývl a rozhoupal se. Potom se odrazil a s výkřikem zmizel za okrajem skály. Vypadalo to, jako by se rozpustil v modré obloze a ve slunečním světle; poslední, co Klára viděla, byly jeho dychtivé oči.

Na houpačku připevněnou na větvích borovice se Fuchs poprvé zavěsil v roce 1918, když mu bylo šest let. Rozhoupal se, ale sotva se ocitl za skalní římsou, pohlédl dolů a z hloubky,

kteřá se pod ním otevřela, se mu obrátil žaludek. Zbaběle se zhoupł zpátky a s odřenými koleny přistál na drsném povrchu skály; chlapci, kteří byli na skále s ním, se mu vysmáli. Tvářil se lhostejně a opatrně sestupoval dolů; jakmile se ocitl v dostatečné vzdálenosti, předklonil se a vyzvracel do lesního podrostu.

Skočil o rok později. Překvapilo ho, jak byl let vzduchem krátký. Představoval si, že do vody spadne prochladlý, dokonale obroušený vzdušnými proudy a se zkušeností vysoko létajících ptáků, místo toho však prorazil hladinu s tělem ulepeným od písku a ústy plnými jadérek z ostružin, které před skokem nasbíral.

Toho roku skákal každý den. Během letu si připadal jako nůž vržený proti obrovskému terči; těsně předtím, než protrhl hladinu, pokaždé stiskl nohy k sobě a radostně zavýskal.

V roce 1921 se Fuchs stal svědkem toho, jak se jednomu z jeho přátel, Jensi Klemannovi, podvrkla noha. Navzdory chabému odrazu se pustil dřevěné příčky a Fuchs, který byl ve vodě, viděl, jak se řítí přímo podél skály. Když dopadl do vody, Fuchs nepochyboval o tom, že je mrtvý. Společně s ostatními k němu zamířil, žaludek sevřený a chloupky na krku zježené. Weissmannův syn Rudi obrátil Jensovo tělo na záda a pátravě se mu zahleděl do tváře.

„Žije!“ vykřikl pak.

Pomalu začali plavat ke břehu, zraněného Jense táhli za sebou. Fuchs, který zdráhavě plaval za nimi, si všiml, že voda má zvláštní zabarvení; zvedl oči a zjistil, že krev vytékající z rozbité kamarádovy hlavy ho ovívá jako růžová stuha.

To, že neskočí, pochopila Klára ve chvíli, kdy se přiblížila k okraji skály. Voda měla podobnou barvu jako nebe, takže Klára na krátký okamžik ztratila schopnost rozlišit, co je nahoře a co dole. Zatočila se jí hlava, voda a obloha splynuly. Už nezáleželo na tom, jestli skočí, nebo ne, byla zavěšená v prostoru, každý pohyb jí připadal nadbytečný. Ztuhle stála na skalním výběžku, zalitá potem a otupělá horkým letním dnem slyšela pouze křik ptáků a šplouchání vody zvířené lenivými pohyby Fuchsových paží.

Teprve když za sebou zaslechla Fuchsovy kroky, pohnula se, prudec do sebe vtáhla vzduch, z tašky vylovila cigaretu a posadila se s ní ke kmeni borovice.

„Nedokážu to,“ řekla Fuchsovi.

Jens Klemann pád ze skály přežil. Tři týdny ležel v bezvědomí a oči otevřel ve chvíli, kdy ho matka, která už nedoufala, že se probudí, napájela slámkou. Nemohl se hýbat, a tak následující půlrok strávil na lůžku, nechával se obracet z boku na bok, krmit a přebalovat.

Vstal na Velký pátek roku 1922 a po čtyřech se doplzl na zápraží. Na konci velikonočního oktávu už byl schopen chodit, nezřetelně artikuloval a sám jedl. Protože další vývoj nenastal, byl úředně označen za idiota, a když byli později jeho vrstevníci odvedeni na frontu, mohl zůstat doma. S ohnutými zády a veslou tváří blbečka procházel vesnicí, sedal si do prachu cesty a polykal drobné kamínky.

V roce 1940 zmizel. Společně s třemi židovskými rodinami, které ve vsi žily, byl odvezen nákladním automobilem. Fuchs viděl, jak mu němečtí vojáci pomáhají na korbu, a zatímco židé

seděli mlčky a ke kolenům si tiskli kufry převázané provazem, Jens si hlasitě zpíval a svůj odjezd doprovázel máváním.

Dokud žil Jens Klemann ve vsi, Fuchs se mu vyhýbal. Od jeho nešťastného pádu si netroufl skočit ze skály, a posleze na houpačku zavěšenou ve větvích borovice zapomněl, v podvědomí mu zůstala pouze jako nezřetelný stín. O slovo se přihlásila až ve chvíli, kdy s Klárou vystoupal na skalní výběžek a po dlouhé době spatřil hladinou lomu z výšky, nehybnou a klidnou jako zrcadlo.

Překonal strach, že se zraní stejně jako Jens, odrazil se a skočil; voda, do které dopadl, byla stejně studená jako ta v jeho vzpomínkách. Několik dlouhých minut čekal, že ho Klára bude následovat; když se nic nedělo, vrátil se nahoru a našel ji ztuhlou a nehybnou na okraji skály. Vzpomněl si sám na sebe; když na skálu vylezl poprvé, bylo mu šest let a také se neodvážil skočit. Posadil se vedle ní a začal mluvit o Jensi Klemannovi, vdechoval přitom kouř z její cigarety a nedával si pozor na jazyk.

Ačkoliv možná měl od samého začátku v úmyslu jí to říct, Jens Klemann byl jen odrazový můstek, prolog k Juditě Weissmannové.

Lekce.

Když se ho Klára zeptala, co se s Jensem Klemannem stalo, odpověděl, že ho společně s několika židovskými rodinami a Juditou Weissmannovou odvezli. Jakmile vyslovil to jméno, Klára zpozorněla; zajímalo ji, jestli Judita Weissmannová byla rasovou manželkou. Příkývl a díval se, jak usilovně přemýšlí, nechápala, proč byla zároveň s židovskými rodinami a vesnickým mrzákem odvezena také Weissmannova žena; i kdyby měla židovský původ, manželství s Weissmannem jí mělo poskytnout dostatečnou ochranu.

Uhasila cigaretu a došla k okraji skály. Hodila nedopalek do vody, pak se vrátila k Fuchsovi a on z výrazu její tváře poznal, že se dovtipila.

„Rozvedli se,“ řekla.

Na těle mu vyskákala husí kůže, zvedl se a začal se oblékat.

„Proč?“

Pokrčil rameny.

„Nejspíš měl strach,“ odpověděl. „Rozvedl se s ní na začátku války.“

Naklonil se k ní a položil jí ruku na rameno, pocít zadostiučinění, který očekával, se nedostavil.

„Vypadáte překvapeně.“

Odvrátila se.

„Je to ras, Kláro,“ řekl, jako by náplň Weissmannovy práce mohla omluvit nebo vysvětlit jeho činy.

Když se vrátila do školy, vklouzla do postele a s rukama založenými pod hlavou pátrala po sebemenší stopě provinilosti nebo zahanbení. Vykouřila tři cigarety, a nakonec usnula. Probudily ji až Weissmannovy kroky; těsně před svítáním se vplížil do jejího pokoje, svičel se a položil vedle ní.

„Mluvila jsem s Fuchsem,“ řekla mu později.

Mlčel, a tak ve tmě nahmatala jeho obličej. Měl klidný výraz a uvolněné rty.

„Nezajímá tě, co říkal?“

Potřásl hlavou.

„Dovedu si to představit.“

„A?“

„Do toho ti nic není.“

Dotkla se jeho ramene.

„Zlobíš se?“ zeptala se.

„Nejsem tu od toho,“ odpověděl.

Na jeho neomalenost už si zvykla, ale přesto — poprvé po dlouhé době — ucítila lehké bodnutí studu, když dal tak jasné najevo, proč se s ní schází.

Beze slova vstala, z kapsy sukně vylovila krabičku cigaret a postavila se k otevřenému oknu.

V poslední prázdninový den se vypravila k lomu. Na nebi se kulila mračna a poprvé zahrmělo ve chvíli, kdy se dotkla dřevěné houpačky. Váhala jen krátce, pak se rozhoupala a skočila. Ve vodě udělala několik rychlých temp, a sotva zamířila ke břehu, rozpršelo se. Nezdřžovala se s utíráním, šaty si oblékla na vlhké tělo a se střežící přitisknutými k břichu spěchala domů.

Zjištění

Divokého králíka zastřelil Leon Fischer, majitel jediného hotelu v Tichém Brodě.
Když ho přinesl Weissmannovi, byl králík ještě teplý. Právou část křehké lebky měl zdeformovanou, protože jí prošly broky, ale jinak byl v pořádku; oko, které zůstalo nepoškozené, se vlhce lesklo a z bledého čumáku vytékal pramínek krve.

„Půjde vycpat?“ zeptal se Fischer.
Ras opatrně prohmatával zvířecí hlavu.
„Tu rozbitou část můžu udělat z hlíny,“ řekl.
„A cena?“ zajímalo Fischera.
Když mu ji Weissmann sdělil, Fischer poplácal mrtvé zvíře po boku a sáhl do náprsní kapsy.
„Platí se až pak,“ zarazil ho Weissmann.
„Tím líp.“
Fischer zamířil ke dveřím a ras si znovu prohlédl zvíře. Na záhlaví mu běhy a prozkoumal břicho a řitní otvor.

„Je to ramlice,“ řekl.
Fischer se zarazil.
„Cože?“
„Není to králík,“ zopakoval Weissmann a prohlédl si úzký vstup do vagíny lemovaný zaschlou krví.
„To vadí?“
Fischerovo zděšení Weissmanna pobavilo.
„Ne,“ řekl. „Jen jsem chtěl, abyste to věděl.“

Do práce se pustil hned po Fischerově odchodu. Krátkým řezem otevřel břišní dutinu a vyňal žaludek, střeva, drobný

Otázka

Když na počátku listopadu přelétala nad vesnicí letadla, Melman, který ve své posteli snídal, přestal žvýkat a ztuhl.
Se zapranými ušima se zahleděl na strop, z něž se sypala omítka. Jakmile hluk motorů utichl, nejspíše došel k místu zasaženému bílou sprškou, poklekl a rozhrnul omítku rukou.

„Copak my nevyhrajeme válku?“ zeptala se Klára Weissmanna, když letadla zmizela za obzorem.
„Jak bychom mohli,“ odpověděl.
Zarázilo ji to. Rozzechvělýma rukama si zapálila cigaretu. Sirku odnesla do kamen, a když zavírala dvířka, pomyslela si, že Weissmann patří mezi lidi, kteří dokáží včas vycítit nebezpečí a zařadit se podle toho. Podobně ostražitá byla lesní zvířata.

žlučník a játra. Potom řez rozšířil, mezi vláknky zakrvavěle tkáně spatřil oblouk plíc a dělohu. Udivilo ho, jak je zduřelá, a vyjmul ji společně s vaječníky a vejcovodem; zavadil přitom o močový měchýř a mezi kapky krve vyprýštil pramínek žluté tekutiny.

S vlhkou dělohou v dlaních se Weissmann postavil k oknu. Zvolna ji prohmatával. Byla velká jako slepičí vejce a obložená jemnou, tuhou tkání, v místě krčku se zužovala a mírně krvácěla. Záhy si byl jist, že králičí samice byla březí; to, co potěžkával v rukou, byl váček naplněný mláďaty.

Musel se posadit, něco takového se mu ještě nestalo. Pociťl úzkost, a zároveň zvědavost; došlo ho, že místo, kde vzniká nový život, se proměnilo v rakev. Zíral na dělohu vyboulenou titěrnými zárodky, a náhle si vzpomněl na Kláru; pokaždé nebyli opatrní, a ona přesto neotěhotněla.

Pravděpodobně byla neplodná.

Ideální milenka, ale jako případná matka bezcenná.

Všiml si, že v zamyšlení nehtem poškodil jednu ze stěn dělohy. Striskl jí a z krčku se vyvalila tmavá krev a plodová voda páchnoucí trávou. Natáhl se pro nůž, ale pak si to rozmyslel, měl dostatečně dlouhé a ostré nehty. Pozorně orgán cupoval, loupal jej plátek po plátku, užaslý nad tím, jak pružná a houževnatá je jeho tkáň. Neustal, dokud mu na dlani neleželo sedm nepatrných plůdků, průsvitných a lysých, s vypouklými očima a směšně malými kořeny budoucích slechů. Králičí byli menší než článek jeho prstu a nepřijemně zaváněli; když nad ně sklonil hlavu, viděl, že v drobných tlamičkách mají základy ostrých zoubků, zahnědlé a obalené hlenem.

Vzlykl, a vzápětí se vyděšeně rozhlédl, zvuk se z něj vydral proti jeho vůli. Ruka, ve které třímal vyvrženou dělohu, mu ztěžkla. Připadal si provinile; přivedl na svět to, co mělo zůstat skryto.

Otřel si čelo a podíval se na stůl, kde leželo otevřené zvíře. Potom vyšel ven, do zahrady. Patou vyhloubil u kmene jabloně mělkou díru a rozervanou dělohu s obnaženými zárodky do ní pohřbil. Nakonec se opřel se o kmen a pohlédl vzhůru, strom, který neprořezával, nesl strupaté plody a větve měl pokryté lišejníkem; Weissmann si pomyslel, že o něj pečoval špatně a že už nikdy nebude mít příležitost to změnit.

Otec

Klára si všimla, že Weissmann začal skřípat zuby.

Bradou se opíral o její temeno, takže cítila, jak pomalu a jemně pohybuje čelistmi.

„Máš strach?“ zeptala se.

Přikývl.

Udivilo ji to, vždyť jej považovala za někoho, kdo je proti strachu mimořádně odolný.

Zajímalo ji, čeho se bojí.

„Mám syny a dceru,“ řekl.
Překvapilo ji, jak snadno zapomněla, že Weissmann má děti; že jeho osoba pokračuje v jiných lidech.

Rozhodnutí

Na začátku prosince Kláře zatelefonoval otec a narážky, které troustil v předcházejících týdnech a které dodávaly jeho dopisům zlověstný podtón, konečně dostaly pevný tvar.

„Přijed,“ řekl. „V Sudetech není bezpečno.“

„Isem ve válce,“ odpověděla se smíchem. „O tom, jestli odejdu, rozhodují moji nadřízení.“

Karl Kolmann mlčel.

„Nevíš, co se děje?“ řekl pak.

Pečlivě vážil slova, ze strachu, že by někdo mohl jejich rozhovor zaslechnout. Klára stála v telefonní kabině na poště a roztržitě škrábala do dřevěného obložení nehtem.

„Slib mi, že přijedeš,“ naléhal. „Řekni třeba, že jsi nemocná.“

„Zkusím to.“

Zaslechla matčin hlas a představila si, jak rodiče stojí vedle sebe a dělí se o sluchátko.

„Ještě se ozvu,“ řekla.

„Uřčitě?“

„Ano.“

„Dobře. Abych byl upřímný, sám už jsem v té věci něco podnikl.“

Zalapala po dechu.

„Cože?“

„Volal jsem do Berlína, na ministerstvo. Chtěl jsem vědět, jestli by té mohli přeložit zpátky do Hinterbergenu.“

Pevně sevřela sluchátko.

„Řekli mi, že si žádost musíš podat sama.“

Přivřela oči.

„Chci tady zůstat.“
 Odkášlal si.
 „Vím, že je to pro tebe těžké,“ řekl. „Ale není rozumné tam zůstat, teď když —“
 Nevyslovil to. Prohru si však připustil již dávno před tím, než pro svou rodinu zajistil únikovou cestu do Gurychu, kde před lety studoval.
 „Nejde to,“ zopakovala.
 „Kláro.“
 Připravila se na další boj.
 „Přečti si noviny,“ řekl otec.
 „Dobře,“ odpověděla překvapeně.
 „Ale ne naše. Nějaké zahraniční.“
 Neměla tušení, jak by se mohla dostat k zahraničním novinám.
 „Možná pak změniš názor.“
 Nepřestával doufat.
 „Musím končit,“ řekla.
 „Kláro —“
 Obrnila se trpělivostí.
 „Ano?“
 „Nic.“
 Na krátký okamžik si představila, že své rozhodnutí změnil, sbalí si kufry a odjede. Než stihla otevřít ústa, spojovatelka je upozornila, že do konce hovoru zbývá poslední půlminuta. Vyplnili ji rozpačitým mlčením.
 „Tak co sestra?“ zajímalo úřednici, když za Klárou zamykala dveře pošty.
 „Už je na tom mnohem líp,“ řekla Klára.
 Žena vsunula klíče do kabelky.
 „A co jí je?“
 Klára pokrčila rameny.

„Jsi tam?“
 „Ano,“ odpověděla. „Zavolám ti.“
 Zavěsila a zůstala stát v kabině. Sáhla do kapsy, chtěla si zapálit, ale všimla si cedule se zákazem. Usmála se na ženu sedící za přepážkou a vyšla ven.
 Na oprýskané lavičce v parku strávila dvě hodiny úvahami nad tím, co jí říkal otec. Vykouřila osm cigaret, silných a páchnoucích, z tabáku, který jí dal Weissmann, a nakonec vstala a vrátila se na poštu, právě když úřednice zamykala hlavní vchod. Vymyslela si báchorku o nemocné sestře a žena ji pustila dovnitř.
 „Pět minut,“ řekla s pohledem upřeným na hodinky. „Už jsem měla mít zavřeno.“
 Klára nadiktovala spojovatelce číslo a po několika zazvoněních uslyšela otcův hlas.
 „Nepřijedu,“ oznámila.
 Otec se prudece nadechl.
 „Nedovolili ti to?“
 „Tak nějak.“
 „Mluvila jsi s těmi správnými lidmi? Řekla jsi, že —“
 Přerušila ho.
 „Vlastně jsem nikam nevolala.“
 Otec ještě chvíli mluvil, než si uvědomil obsah jejich slov. Pak se zarazil uprostřed věty.
 „Všechno už jsem zařídil,“ hlesl. „Jízdenky do Švýcarska.“
 „Mrzí mě to.“
 „Netvrším, že by to bylo natrvalo. Jen taková menší dovolená. Než se to přežene.“
 „Tati,“ řekla tiše. „Já nechci odjet.“
 „Ale proč — jak —“
 Uslyšela zapraskání křesla a vybavila si jeho pracovní okna zatažená závěsy a kulaté těžitko na desce psacího stolu.

„To nikdo neví.“
 Úřednice na ni udiveně pohlédla.
 „Vymyslela jste si to, vidíte,“ řekla.
 „To bych nikdy neudělala,“ ohradila se Klára.
 Došli na konec ulice. Žena se od ní s uraženým výrazem odpojila a Klára zamířila k nádraží.

Neměla větší strach než všichni ostatní. Bylo to přirozené, protože každý den s sebou nesl nějakou změnu, mapy se přepisovaly stále dokola, Německo se smršťovalo. Zároveň však cítila určitou jistotu; třebaže ji vesničané nepustili mezi sebe, patřila k nim, vedřala se do jejich světa skulinou, kterou přehlédli. Mluvila k srdcím jejich dětí, pila vodu chutnající železem, a dokonce začínala rozumět místnímu nářečí.

Trápila se zprávami, které dostávala z domova, ale její prvotní reakcí nebyla touha po návratu, naopak, ještě silněji se přimkla k tomu, co měla, ke své práci a k žákům, k Weissmannovi a k Fuchsovi.

K sobě samé.

Rozhlas

V Rzech byla celkem tři rádia; jedno z nich vlastnil Fuchs.

Koupil si je před lety kvůli koncertům vážné hudby a to, že by si mohl naladit zahraniční zpravodajství, ho poprvé napadlo ve chvíli, kdy na přístroj připevňoval cedulku, která poslechl zahraničního vysílání zapovíдала. Fuchs zasmušile civěl na písmena stroze vystupující z bílé plochy papíru a pak nerozhodně zvedl ruku. Na poslední chvíli si to rozmyslel a počkal do večera, potom zatemnil okna a s mrazením v zádech se posadil k přijímači. Pomalu otáčel knoflíkem, dokud se mu nepodařilo zachytit vysílání v angličtině. Hrál jazz a on několik minut uhranutě naslouchal; sotva však hudbu přerušil nepřijemný šum, přikrčil se a přesvědčen o tom, že byl dopaden, rychle rádio umlčel.

Od té doby se pokoušel naladit cizí vysílání ještě několikrát. Kromě přenosů v angličtině, kterým nerozuměl, zachytil také vysílání v polštině, maďarštině a slovenštině. Brzy si uvědomil, že jediným jazykem, který přináší důležité zprávy, je právě angličtina, slovenské a polské vysílání pouze opakovalo údaje z německých novin.

Když ho Klára požádala, zda by si u něj mohla poslechnout rozhlas, bylo mu jasné, oč jde. Odvrátil se, aby mu neviděla do obličeje, a uvažoval. Zastihla ho nepřipraveného, měl chuť ji odmítnout, ale zároveň si připustil, že také jeho představa zahraničního vysílání láká.

Večer ji proto odvedl do kuchyně, překontroloval zatemněná okna a váhavě se dotkl stupnice na přední straně rádia. Když otočil knoflíkem, kuchyni zaplnil hlasitý praskot a šero

Melmana pojidajícího v zámku sladkosti, dopisy, které nikdo nečetl, potravu pro úředníky, kteří by nedokázali její vesnici ani najít na mapě.

Její vesnici?

Zapálila si a vyklonila se z okna. Kdosi ji pozdravil, poznala Oskara Pauluse a zamávala mu.

Jak dlouho už německá armáda ustupuje?

Jak to, že nepomohly vlněné ponožky pletené na setkáních Frauenschaftu?

Zavřela okno.

Neuměla si představit, že by odesla. Už příliš dlouho byla součástí krajiny, hor, strusky z pecí vyvážené do lesů, bílého vyklenutí nebe, úzkých pěšin protkávajících les.

Zničila si tu plíce, v Hinterbergenu nikdy tolik nekouřila. Měla by teď opustit všechny nedopalky, které špičkou boty zahrnula jehličím, zapáchla do květináčů na školní chodbě nebo odhodila do potoka?

Nikdy.

Zůstane věrná tabáku.

Meine Ehre heisst Treue.

Oheň a díra v čelisti

Bomba, která zabila Huga Melmana, byla vyrobena v továrně spadající do správy Hermann-Göring-Werke ve Stuttgartu a na jejím smontování se podílelo osm lidí.

Kromě techniků, kteří ji umísťovali na palubu letadla, se jí naposledy dotýkala Trudi Lambachová. Trudi před válkou pracovala jako pokojná v hotelu Dahlmann a to, že v roce 1942 musela nastoupit do továrny, považovala za nespravedlnost. První den v továrně ji naštěstí přesvědčil o tom, že se příliš ne nadíbe; byla přidělena na místo, kde probíhaly výstupní kontroly a kde společně s několika dalšími dívkami prohlížela vnější opláštění bomb.

Nad tím, že se dotýká předmětů, jež nakonec někoho usmrtí, Trudi nepřemýšlela (věděla, že některé dívky ano) a bombu, která později ukončila Melmanův pobyt na zámku, zkontrolovala v prosinci roku 1944. Ten den byla roztržitá, kvůli náletům se špatně vyspala a Melmanova bomba byla poslední, kterou před svým odchodem domů prohlédla. Byla bez vady, dotáhnout potřeboval pouze jeden ze šroubků držících lem kovové ho pláště. Trudi ho dotáhla klíčem s úzkou hlavou, nehtem vyzkoušela, zda se neprotáčí, a v době, kdy si ve svém pokoji na ubytovně kartáčovala vlasy, byly bomby, jež zkontrolovala, postupně nakládány na vůz a odváženy do muničního skladu.

Bomba, která Rosenmüllerův zámek srovnala se zemí, se z letadla uvolnila v půl desáté večer. Stalo se to nedopatřením,

skutečným cílem německých letadel bylo Stare Miasteczko v Polsku.

Melmana, jenž právě usoudil, že nastal čas na podvečerní četbu, zastihla smrt v chodbě nedaleko knihovny; těsně předtím stačil pohlédnout ke stropu a podívat se nad prasklinou, jež se v něm objevila.

Zámek hořel až do poledne následujícího dne. Kdosi zavolal hasiče; když přijeli, usoudili, že hasit plameny již nemá smysl, a společně s lidmi, kteří se k požáru seběhli, zvědavě pozorovali, jak se okázalá stavba mění ve zmeř ohořelých trámů a popela.

Klára se k požáru dostala mezi prvními. Pátravě se rozhlížela po tvářích ozářených plameny, a protože nikde neviděla Weissmanna, propadla panice. Rozběhla se k jeho domu a v půlce cesty do něj vrazila, na sobě měl seprané spodky se šlemi visícími podél boků a přes hlavu si přetahoval košili. Vrátili se k ohni, a když se s hlasitým praskotem sesula střecha a z balkonů vztyčeného nad vchodem se vyrojily jiskry, zatála nehty do Weissmannovy dlaně.

„Je tam Melman,“ uvědomila si.

Weissmann jí sevrhel paži.

„Tomu už nepomůžeme,“ řekl.

Stáli v bezpečné vzdálenosti, a přesto se na ně valilo horko a dusivý kouř.

„Je tam Melman,“ opakovala Klára a přitiskla se k Weissmannovi.

„Musím na záchod,“ zašeptala pak a jemu se ulevilo; ještě před okamžikem měl strach, že ji stihl nějaký záchvat. Odvedl ji k lesu začínajícímu za zámeckým parkem a naslouchal, jak si v hluboké závěži skryté za hradbou šípkového trní udupává

místo. Když zaslechl, jak se otírá sněhem, dojalo ho to téměř k pláči. Vynořila se s urousaným podolkem a provinilým výrazem ve tváři; objal ji a odvedl zpátky do školy, kde ji uložil do postele; potom se vydal zpět k ohni požírajícímu zdi Rosenmüllerova zámku.

Sofie Zawistowska přijela do koncentračního tábora na okraji Polska 18. září roku 1942 a v mučivém prostředí lágru se jí podařilo přežít téměř dva roky. V srpnu roku 1944 byla převezena do Osvětimi, a když v prosinci téhož roku onemocněla tyfem, pochopila, že svůj přiděl štěstí vyčerpal, a po ranním nástupu se přihlásila v táborové nemocnici. Na několik dní upadla do kómatu a probudila se právě na Nový rok, vyhladovělá, s tělem do poloviny ochrnutým a zuby volně uloženými v dásních. Lůžko s ní sdílelo několik dalších žen a Sofie, která netušila, že leží v horním patře prýčny, se pokusila vstát. S hlasitým výkřikem se zřítila na podlahu. Hluk způsobený jejím pádem přivolal jednoho ze sanitářů. Užasle zůstal na Sofii hledět; domníval se, že je dávno mrtvá. Vzal ji v podpaží a odtáhl k umyvadlu na chodbě. Večer dohlédl na to, aby dostala polévku, a ještě později se s ní rozdělil o malý bochník chleba.

Při pádu si Sofie zlomila nohu a dvě žebra. Když v polovině ledna opustili Osvětim všichni, kdo mohli chodit, zavřela oči a doufala, že smrt přijde co nejrychleji. Někteří z nemocných se posléze odvážili vyjít z budovy a prozkoumat pusté táborové ulice. Vrátili se s neuvěřitelnou zprávou — Němci i vězni zmi- zeli, tábor zel prázdnotou.

O týden později vstoupili do Osvětimi první ruští vojáci. Sofie byla odvezena do domu spravovaného Červeným křížem a po dlouhé době usínala v čisté posteli s vlastní příkrývkou.

Druhý den jí francouzský chirurg znovu zlomil špatně srůstající nohu a pečlivě ji zasádroval. Se zlomenými žebry nemohl dělat nic a Sofie, pro kterou bylo důležité především to, že přežila, nad tím mávla rukou. Jakmile se zotavila, vrátila se do Polska a pokusila se navázat tam, kde před pěti lety její život skončil.

V roce 1950 se vystěhovala do Izraele.

Lékaři, který jí ve dvaapadesátém roce dělal zubní protézou — a kterého si později vzala za manžela — vysvětlila, že o většinu zubů přišla v koncentračním táboře. Potom se dotkla čelisti v místech, kde jiným lidem vyrůstal spodní špičák. Tvář jí naplnil takový smutek, že dentista odložil kleště, jimiž chtěl svou pacientku zbavit úlomků stoliček dosud vězících v dásních.

Sofie si hladila čelist a vzpomínala na muže, který ji připravil o zub; stalo se to před lety na břehu Visly, tehdy se jí podařilo uprchnout z ghetta a muže, kterého zahlédla na břehu, požádala o pomoc. Odmítl a několikrát ji uderil do brady; když se zvedala ze země, uvědomila si, že má ústa plná krve a jazykem nahmatala něco ostrého, odplivla si a zjistila, že s krví a slinami vyplivla levý špičák.

Nyní, v bezpečí zubatské ordinace v Haifě, cítila, že v ní opět ožívá stará nenávist. Zatoužila se tomu muži ukázat, vrátit mu ránu a oznámit, že jemu navzdory přežila a vede se jí dobře (ted už ano); oči se jí zaleskly a rty zachvěly, sklonila hlavu a lékař, který stál nad ní, ji rozpačitě pohladil; tak začal jejich vztah.

Z Melmana tou dobou už mnoho nezbyvalo, spálená lebka s promáčkým spánkem, zbytky hrudního koše a stehenní kost, kterou rozdrtil trám z padajícího stropu; to vše uložené na hřbitově ve Rzech.

Klára Melmanovu smrt oplakala, neochotným a suchým pláčem; zaslívala si, že v době, kdy Melman umíral, si ulevovala v nedalekém kroví. Potíže, které se poprvé projevíly v Hinterbergenu, ji dostihly i tady; její peristaltika tak dokonale kopírovala zvraty, jimiž procházelo Německo, že stačilo, aby zaslechla slovo nálet, a vzbouřil se jí žaludek. Vlastní křehkost jí rozčilovala, zatím však nepřišla na to, jak se s ní vyrovnat; pokaždé, když se domnívala, že se jí to podařilo, stalo se něco, co jí podrazilo nohy, buď jí někdo opustil, nebo jí došly cigarety.